

Ark. Komm. $\frac{2716}{30}$ 1903

Tutkimuksia

Ristinään rautakaivutisella poltto-
kaluistolla

Roismaan kylässä

Tyrvään pitäjässä.

(Le. N. L. 4361.)

Kesäkuussa

1903

Lehnyt.

Johan Rinne.

Ristimäen polttokalmisto
Tyrvään pitäjän Roismalan kylässä

Työskennellessäni kesäkuussa 1903 nurinaistieteellisellä tutkimuksella Tyrvään pitäjän Kaukolan kylässä kuulin työmiesteni Keskenään puhuvan jostakin aikaisemmin keväällä tehdystä löydöstä Tyrvään pitäjän Roismalan kylässä Liekoveden itäosalla. Tarkemmin ryhtyessäni asiaa tiedustellessani kertoi työmies Fabian Jaatinen että hän keväällä ollessaan työssä Pesurin sahalalla — eräs pieni sahalaitos Pesurin eli Roismalan joen varrella (ks. kartoista seuraava karttäläpennosta) Tyrväessä — oli kuullut työkumppaniensa puhuvan, että Ristimäki nimisellä alueella ennen mainitussa kylässä oli uutisasuntoa lehdessä löydetty jotakin, mutta ei ollut kuultu, mitä. Koska Roismalan kylä ei ollut Kaukolasta kaukana suoraan järven yli — työmaalta näkyi sekä kylä että Ristimäen uutistorppa — otin Jaatisen soitajaksi ja lähdin illalla työpäivän päätyttyä paikkaa katsomaan.

Täällä uutismökkiläisen poika Kaare Ristimäki ilmoitti, että hän ja isänsä olivat noin kolme kunkausta sitä ennen, kummit vielä maassa ollessa,

Kuvenneet lehemään Kellaria muu-
lanaan Mökin julkamalla sen poh-
joispuolella olevaan maakumpuun
ja kaivaessaan lehemänsä aukon
pohjapuolelta löytäneet joitakin
"kapistuksia" jotka saivat olemaan
"läässä. Tähdin kertojen kanssa
hänen asuntonsa Roismalan kylän
Majalan taloon - uutismökki oli
vasta valmistumassa asuttavaan
kuntoon - jossa hänellä pain jou-
sisoljen kappaleen kilvenkypuraa,
kaksi käyrää proussipuittoa arva-
teinkin kaulareuhaasta, kappaleen
proussista spiraalisormusta kam-
man katkelman y. m. varhemman
rautakauden hautakalustoa. Täht-
tä tähdimme löytöpaikka, joka oli
isontainen maakumpu, minkä kes-
kustaan oli lehty noin 4,5 metriä
pitkä ja 3 metriä leveä nelikulmai-
nen ihan pohjasoraan asti ulotta-
va aukko. Jäljellä oli kummusta siis-
ainvastaan kapeat reunat, jotka a-
edelleen lohkeilivat sisään päin,
sen vuoksi, että kuoppa oli kellari-
tarkoitusta varten tehty pohjalta
leveämmäksi kuin päältä. Koska kum-
musta otettu multa oli kaikki jäljellä
kuopan reunoilla, sitä kun oli aiottu
käyttää kellarin tiivikkeeksi, päätin
minä pian kun Kaupolan kylästä pääsi-
sin läällä seuloittaa irti otetun mut-
kan sekä luthia kummun vielä jäljellä
olevat reunat. Kesäkuun 18 p:n aamu-
na ryhdyttiinkin sitten juheena ole-

van Kummun jäärmeäsi luttimaan.
Ennen kun kerron Kummun luttii-
misesta mainitsen muutamia sanan
paikkakunnan luonteesta yleiseen. Rois-
malan kylä sijaitsee pienellä Liekove-
teen jistäytyvällä niemellä, joka
aikoinaan on ollut useampaanakin saa-
rena. Nämä ovat sitten maatumisen
kautta yhtyneet muodostaen tylpän
niemen. Että tämä muodostus on tapahtu-
nut verrattain myöhäisinä aikoina
sen osottavat vielä alkuperäisiä sa-
ria ympäröivän maan vesiperäisyys
ja vesijätteen. Paikkakunnan rah-
vaallakin on noista maatumisajoista
muistoja ja tarinoita, joiden mu-
kaan vielä 1700-luvulla olisi muuta-
mat "saarista" vesi ympäröinyt, mutta
ollut kuitenkin jo niin matalalla, että
manterelta niihin pääsi ratsain. Näin
luli 1700-luvun lopulla nuteen kotinsa
muiden muassa "Vilppalan talon nuor-
ri Vampulasta naitu emäntä." "Vielä
tulvavuonna 1899 soudettiin juureen
nukaan Roismalan "saarien" ympäril-
tä. Nykyään nousevat entiset saaret
pyöreäkköinä kummukkeina ala-
vasta ympäristöstään. Suurimpia niis-
tä ovat Roismalan kylän alkuperäi-
sen loutialue (katso valokuva N° 1) - Myö-
hemmin tapahtuneen rajoittamisen takia ei
siinä nykyään enää ole kuin kahden talon,

¹ Tarinan kerloi "Vilppalan nykyinen
isäntä, joka vielä saui tallettavansa
nuoren emännän silloin kajttamainä talua

Kyrissä, toiset taas muodostavat nurmen peittämän kummun, josta ai-
noastansa muutama kivi pistää esiin, ja
joka saattaa nousta parin metrin kor-
keuteen. Täälläkin näkee jelloissa
alustomiksi jääneitä silmäkiviä, joiden
ympäristä vielä muistetaan olleen taajaa
kiviladontaa, mikä aikojen kuluessa
on raivattu pois.

Nykyään on Ristinmäki jaettu nel-
jän talon kesken, nim. Poutolan, Maja-
lan, Nuutilan ja Wilppalan, joista kah-
den ensimmäisen talon palstat ovat
mäen halki kulkevan tien etelä-
ja rimeksi mainittujen sen pohjois-
puolella. Ristinmäen asemaan näh-
den viittaan lähään liittyväin kart-
tajäljennöksiin, jolla kaluiston olen
rajoittanut punasella piirillä, sikä-
li kun sen laajuutta olen voimut
havaita.

Tutkiakseni ottamani kumpu
sijaitti Nuutilan talon osuudella
Ristinmäkeä ja mainitun mäen poh-
joisella. Liekovettä päin kallistu-
valla pinteesä. Se oli noin 10,5 metriä
pituksi pohjoisesta etelään ja yhdeksättä
metriä leveä, jota päiti nurmesta
siellä täällä esiin pistävää kivikkoa
jatkui jonkun verran varsinaiseen kum-
mun ulkopuolelle etenkin pohjois-
sivulla. Kummun jäljellä olevan osan
peitti ruohonurmi, jonka yläpuolella
kohosi muutama kivienpinta minkään-

Kartalla on Liekovesi väärin nimittely Rauta-
vedeksi.

laista ^{tarkoitettuna} järjestyksestä osottamatta.

Ennen luttimista valokuvattiin Kumpu, ja siitä lehtiä triangulationimittaukseen avulla pohjapiirros sekä valupusta käyttäen kaksi läpiliikkausta. Viimeksi mainittujen yläpinna hävitelyn osan kohdalla on piirretty Ristimäkiläisten autunien mittojen ja kertomusten mukaan.

Kummun rakenteesta mainittakoon, että sen keskusta oli kolmen suurin maakiven välissä, jossa epäilemättä tulisi jokin (rovio?) on ollut. Sekä suurien kulmakivien siinä juoliset sivut että kuopan pohjalla olevat kivet olivat selvästi saaneet tulen vaikutusta, jota paitsi kuopan pohjapuolella oli Ristimäkiläisten lausumon mukaan ollut runsaasti palaneita kiviä, kuonaa ja tuhkaa. Viistään näkyi hiiltä ja tuhkaa kuopan kaakkoisreunalla Kummun pohjalla. Keskustaan oli ollut kasattuna pumuria noin 50-80 cm:n vahvuista ^{Kiviä} lähes kahden metrin korkeuteen. Samoin oli vielä keskustan ympärillä kulmakivien välleissä saman kokoisia kiviä paikoin kuopan luoteispuolella kolmestakin kerrasta. Kummun kaakkoisreunassa olivat kivet yleensä pienempiä, noin 20-30 cm:n vahvuisia, ja niitä oli pilleen useammassa kerrassa. Kummun ulkoreunoja päin aleni kivilaato yhteen kerrokseen. Minkäänlaista tarsoitusta sel-

2
listä järjestystä ei joutokivissäkään
ollut huomattavissa. Kivet eivät kuu-
leukaan ole liuett koko kulltuurikerros-
ta peittämään, sillä musta kulltuuri-
mulla täytti kivien välit miltei joutaan-
asti ja luun muruja ja muinaiskaluja-
kin tavattiin hyvin eri korkeus-
silla, kulan läpileikkauksista
näkyä. Tämän oli itse hilaisuudessa
havaitsemaan aivoistaan kummun
Korkeimmassa osassa, mutta kum-
mun keskustassakin oli Ristinmäki-
läisten mukaan poltettua luuta, "luu-
jauhoa" tavattu runsaasti eri kor-
keuksilla. Heidän saamansa löydöt
olivat sen sijaan olleet sekä asemiaan
että korkeuteen nähden verrattain
rajoitetulla alueella.

Kummun jimmalla heti turpeessa
oli myöskin koko joukko hiiliä, joita
minikään oli tavattu hävitetyllä
osalla, — paikka paikoin jopa 100
senttimetrin vahvuudelta. Nämä hiili-
t eivät kuitenkaan näyttäneet voi-
van olla vanhasla kulltuurikerros-
sesta. Niiden johdosta tiedustelessa-
ni painkin selville, että kummulla
oli joskus poltettu pökövalkeita, toiset
vaitsivat kaikella varmuudella näh-
neensä siinä aarnihaudan "palavan".
— Varsinaisen kummun reu-
rojen ulkopuolella olevaa kivikkoa
ei emätetty kun ylimatkaisesti tar-
kasta, sillä lauantaiilla ja sattu-
nut ankara sade jatkollivat lopet-
tamaan tutkimisen siihen, varsinkin

Kun kivikosa, joka ainakin osaksi säilytti
olevan luonnon työtä, ei huomattu mitään
sellaista, jota varten olisi kannatta-
nut jäädä luthimisen jatkamiseen
sojivaa lähtä odottamaan. Kumi-
jua ei myöskään restauroerattu
koska osa sen kivistä oli jo ennen tul-
lut pois viedyksi ja maan omistaja
toivoi saada paikan säyhtää joko alkua-
peräisestä aikomaansa larkoitumme-
lai tasoitaa jriha- tai gruutarha-
maaksi.

Löydöt kummusta ovat luetel-
lut H. M. L^{sa} N° 4301: 99-122.

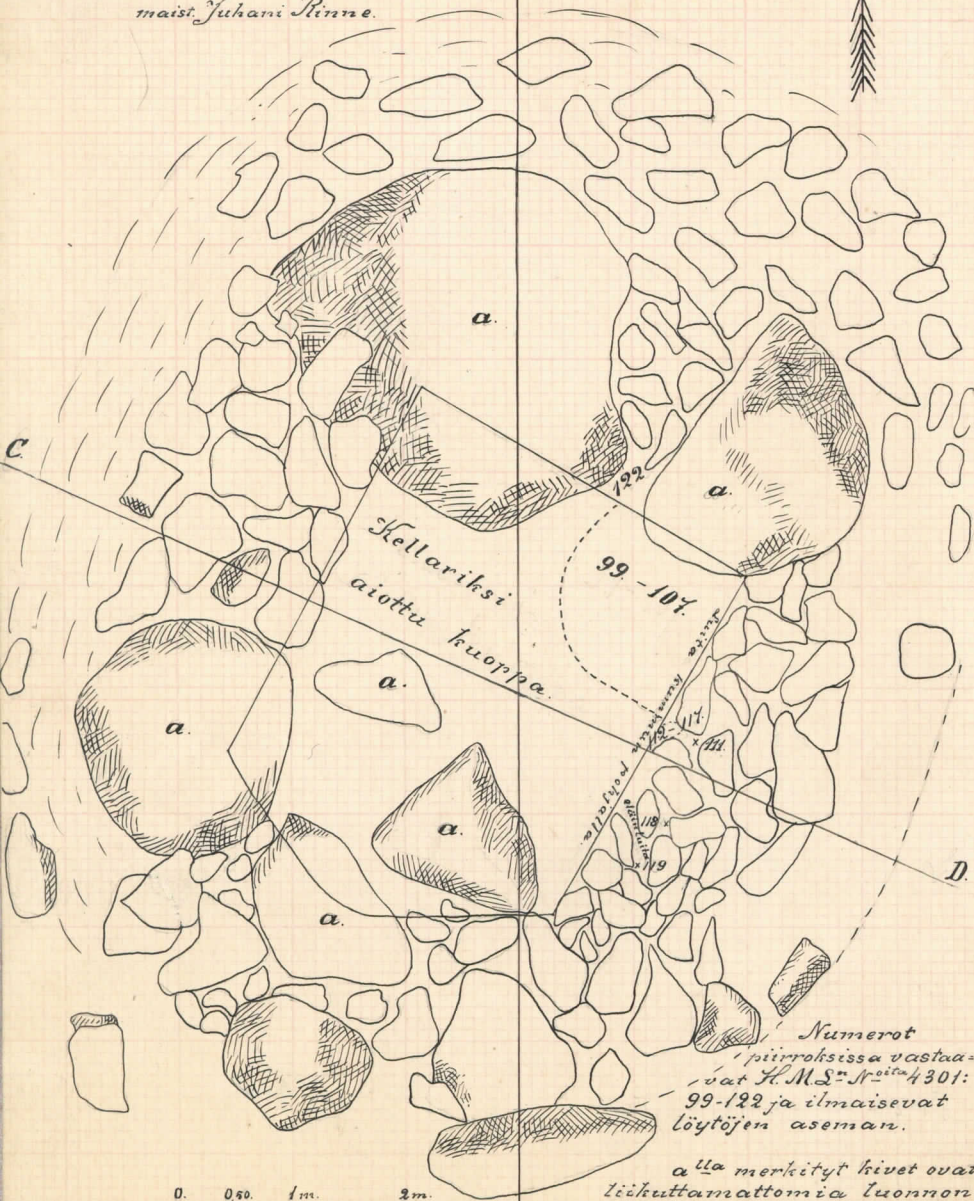
Roismalan kylän kaluistoon
nähdä olisi suotava, että sen alue
ensikesänä kartoitettaisiin, ja otetta-
isiin selville mitkä viljelyksen kautta
hävitettyjen raunioiden jäämökseis-
tä vielä olisivat mahdolliset luthia,
jotta kaluiston ala saataisiin tarkalleen
määrätyksi. Sen johdosta, että kumlin
erään Roismalan kylän talon isän-
nistä kielloistani huolimatta - Sekä
hänelle että muille - kaivettiin siellä
käytini julesta omiin päinsä rauhoi-
tettiin allekirjoittameen ehdotuksesta
asianomaisessa järjestyksessä pilsäläi-
set muinaisjäämökset ylimalkaisesti
nimittämällä niitä käsittävät alueet.
Koska vastaisuudessaakin rauhoitus
täällä lienee tarpeellinen sen vuoksi
että hauta-ruuniot suurimmaksi osaksi

ovat viljellyillä vaimoilla, jotka
yleiseen kohteluun saada kivistä ym-
nä muista haitoista vapaksi; niin
olisi muinaisjäämökseä käsittävää
alue maanomistajainkin vuoksi
saatava niin tarkalleen kuin mah-
dollista määräksi.

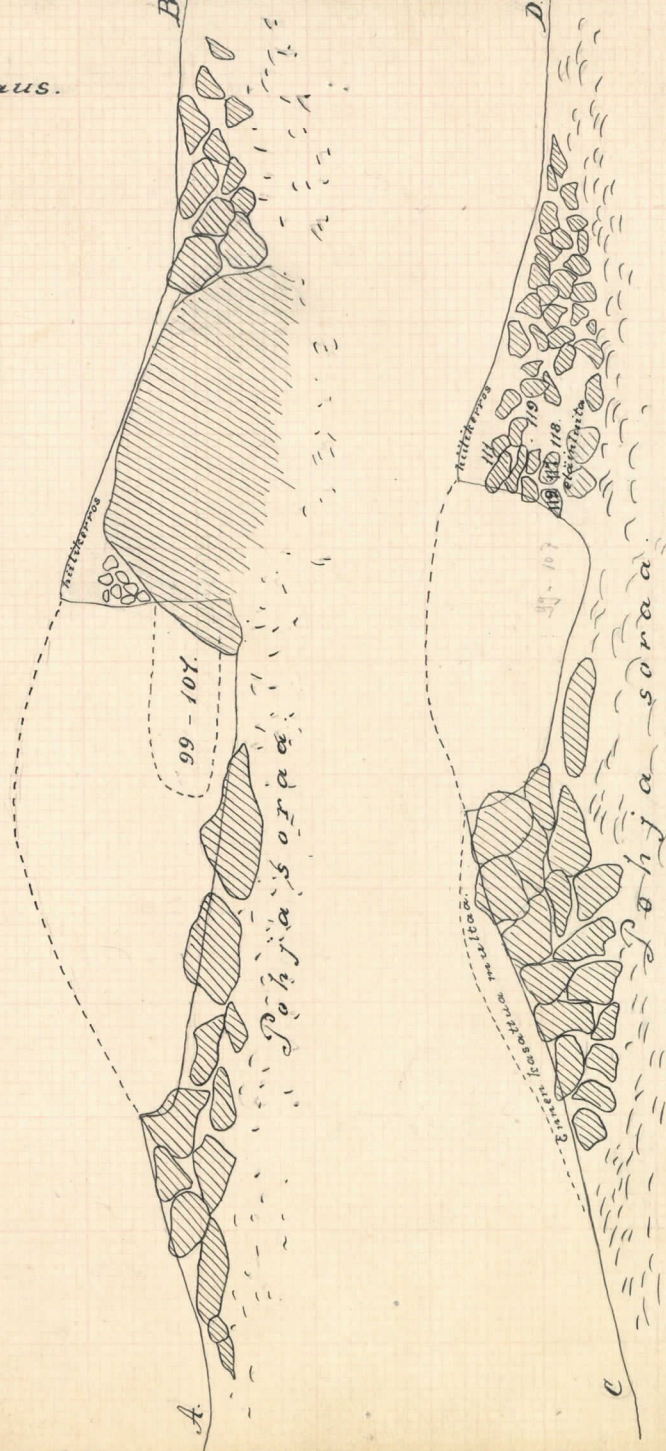
Helsingissä Loppu marrask. 1903.

Johan Ring.

Hautaraunio Ristimäen
 rautakaut. polttokalmistolla
 Tyrvään pitäjän Roismalan ky-
 lässä Nuutilan talon maalla.
 Tutki kesällä 1903
 maisti Juhani Rinne.

Säpyleikkaus.

2600

*Ristimäen rautakautinen polttokalmisto
Tyrvään pitäjän Roismalan kylässä suunnasta E.*

Valokuvasi kesällä 1903. maist. Juhani Rinne.

L.136

2601

Ristinmäen rautakautinen polttokalmisto.

Tyrvään pitäjän Roismalan kylässä suunnasta S.

Valokuvasi kesällä 1903. maist. Juhani Rinne.

2602

*Roismalan kylä. Tyrvään pitäjässä.
 Ristimäen kalmistolta, suunnasta SE nähtynä
 Valokuvasi kesällä 1903. maist. Juhani Rinne.*

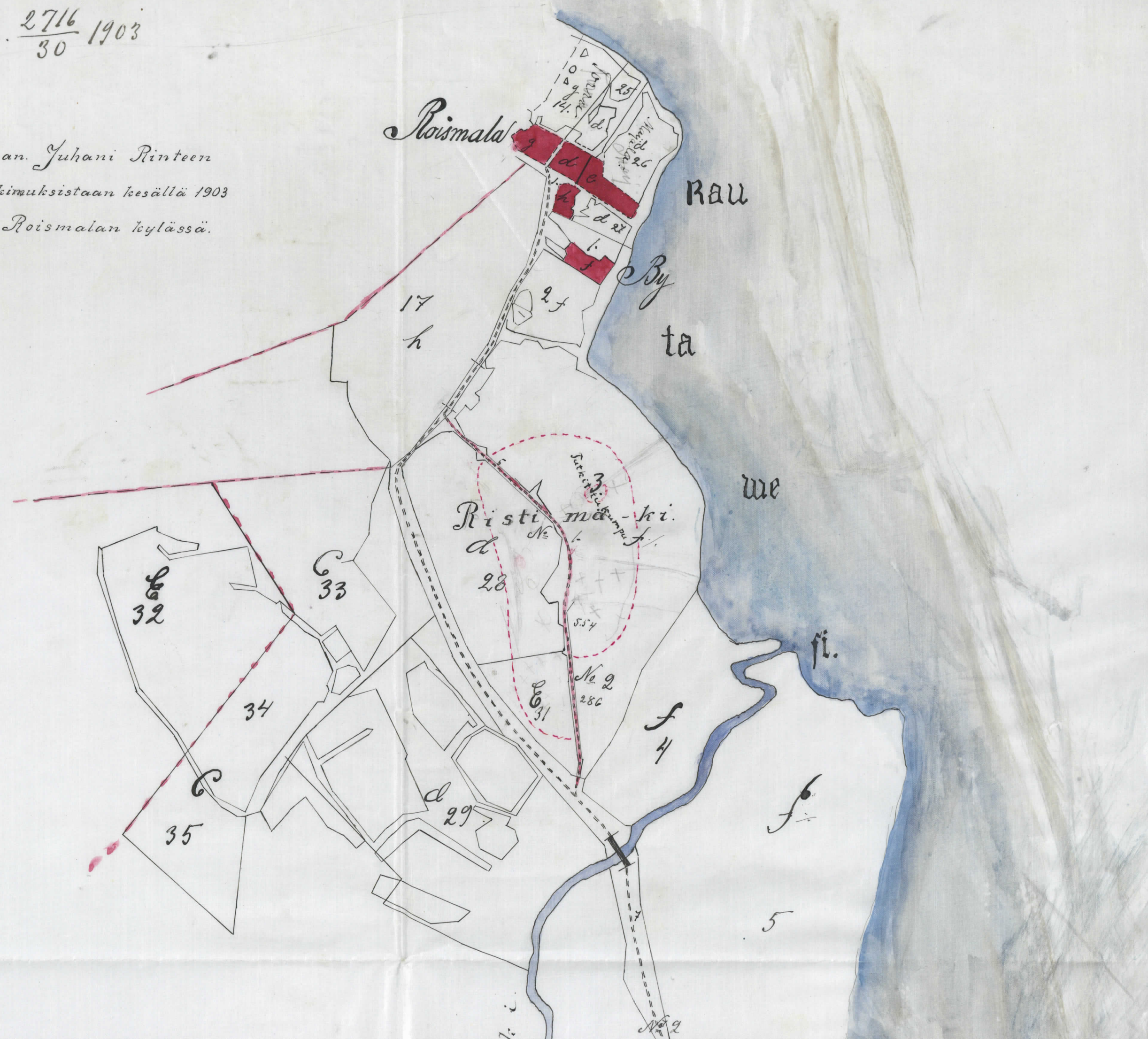
2603

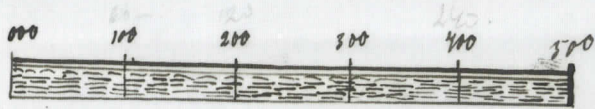
*Hautaraunio Ristimäen rautakaut. polttoalumiinitolla
 Tyrvään pitäjän Roismalan kylässä suunnasta SE.*

Tutki ja valokuvasi kesällä 1903. maist. Juhani Rinne.

Ark. Kromm. $\frac{2716}{30}$ 1903

Seuraa aman Juhani Rinteen
kertomusta tutkimuksistaan kesällä 1903
Tyrvään pitäjän Roismalan kylässä.

Alne matt.

